

Реферат на тему: "Пантелеймон Куліш — життєвий та творчий шлях"

Пантелеймон Куліш

Реферат на тему:

Пантелеймон Куліш — життєвий та творчий шлях

Пантелеймон Куліш належить до тих діячів, які, будучи багатогранно обдарованими, зробили величезний внесок у розвиток української культури, літератури, мистецтва, мови, науки. Він був прозаїком, поетом, драматургом, перекладачем, з багатьох європейських мов, ученим-літературознавцем та критиком, фольклористом, істориком, етнографом, педагогом, дуже багато зробив як видавець, громадський діяч.

Уся творчість та громадська діяльність П.Куліша – неоднозначна, суперечлива. "Наділений великим талантом, але ще більшою амбіцією., Куліш протягом свого довгого життя переходив найрізноманітніші зміни, топтав найрізноманітніші сліди, виступав у найрізноманітніших ролях і полишив по собі багату літературну спадщину, в якій обік цінного, було багато схибленого, багато суперечностей.." – так відгукнувся про нього І.Франко в "Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р."

Внесок П.Куліша в українську культуру, мову та літературу вагомий і безперечний. Довгий час у роки сталінщини та брежнєвського застою – його ім'я згадувалося дослідниками здебільшого в негативному плані, твори майже не видавалися. У роки відродження української культури П.Куліш, його творчий доробок поціновується об'єктивно і займає належне йому вагоме місце.

Народився Пантелеймон Куліш 1819 р. в містечку Вороніж Глухівського повіту на Чернігівщині. Батько його походив з козацької старшини, належав до дворянства, але, втративши права на нього, займався сільським господарством, мав власний хутір.

Грамоти П.Куліш навився удома, від старшої сестри Лесі. Від неї, а також від неписьменної матері перейняв багато пісень, приказок, прислів'їв. Освіту продовжив у Новгород-Сіверській гімназії директором якої був І.Тимківський – український педагог і письменник. Під його впливом у П.Куліша пробудився інтерес до народної творчості. Особливо велику роль відіграв у цьому збірник українських народних пісень, записаних М.Максимовичем. Тоді ж молодий гімназист почав збирати народні пісні та писати власні твори. Не закінчивши гімназії, П.Куліш зайнявся приватним учителюванням.

У 1837-1839 рр. навчається як вільний слухач у Київському університеті. Але царський міністр народної освіти Уваров, який інспектував цей учбовий заклад, дав вказівку виключити студентів походженням з "податных сословий", тобто не дворян, які поширюють "неспокойствие, безнравственность и неуважение к власти".

Важливою сторінкою в житті П.Куліша є його довголітнє знайомство та дружба з Т.Шевченком. Їх єднала любов до України та її народу, її мови, славного минулого,

прагнення служити батьківщині. "Глибинне чуття своєї народності була в обох їх однакою", — зазначав П.Куліш. — Але було багато чого — й істотного! — що розділяло їх". Письменник пізніше писав: "...це зійшовся низовий курінник, січовик із городовим козаком-кармазинником. А були справді вони представите лі двох половин козащини... Один учивсь історії просто від гайдамацьких ватажків, читав її з ураженого серця козацького...; другий до розумувався української бувальщини від такого коліна, що з предку-віку не знало панщини..." І треба сказати, П.Куліш досить точно визначив ті відмінності, що й привели до розходжень ідейного характеру.

П.Куліш був учасником Кирило-Мефодіївського товариства. У 1845 р. переїхав до Петербурга, де викладав словесність у гімназії, а в університеті — російську мову іноземним студентам, самостійно вивчав іноземні мови, оскільки замислив зайнятися перекладацькою діяльністю.

На початку 1847 р. у Варшаві його заарештували за участь у Кирило-Мефодіївському товаристві.

Власноручна приписка царя Миколи I веліла: "Запретить писать и на службу в Вологду". Замість Вологди П.Куліша було відправлено в Тулу.

Після заслання П.Куліш розгортає активну громадську діяльність, багато пише, розпочинає ряд українських видань, для чого засновує власну друкарню. 1857 р. виходить друком роман "Чорна рада" та "Граматка". П.Куліш друкує "Сочинения и письма Н.Гоголя" в шести томах — чи не найповніше на той час видання творів великого письменника. У його друкарні побачили світ і "Народні оповідання" Марка Вовчка.

У розвитку народної школи на Україні помітну роль поряд із "Букварем южнорусским" Т.Шевченка відіграла Кулішеві "Граматка", розроблений ним правопис української мови.

П.Куліш прагнув створити український щомісячний журнал "Хата", проте дозволу на видання не дістав. З великими труднощами пощастило тільки видати 1860 р. альманах під цією ж назвою, в якому були надруковані твори Т.Шевченка, Марка Вовчка, Я.Гоголева, Ганни Барвінок, самого П.Куліша. Пізніше (1861-1862) почав виходити український журнал "Основа", де П.Куліш завідував відділом критики. "Основа" відіграла значну роль у розвитку української літератури та культури, в утвердженні української літературної мови.

Усе це малює образ П.Куліша, безумовно, темними барвами. Проте треба насамперед дивитися на те значене, корисне, що за зробив він для рідного народу, його культури, літератури, мови. А внесок його, безперечно, вагомий. "Дедалі все видніше й видніше стає, яку велику вагу в нашому письменстві має це славне ім'я; а яку матиме своїми роботами, що тільки тепер виявляються на світ, — про те можна догадуватися. Могучий майстер української мови й творець українського правопису, благородний поет "Досвіток". Перекладач Шекспірових і Байронових творів, а також Біблії, автор "Записок о Южной Руси", "Чорної ради" і сили інших цінних праць має право на нашу повагу і вдячність. Перед цими його заслугами забуваються тепер ті помилки, які йому траплялося робити, а виступає потреба вшанувати його працю", — писав

М.Коцюбинський у листі до І.Франка.

Слід відзначити й перекладацьку діяльність П.Куліша Він переклав твори великих геніїв світової літератури - Г.Гете, Й.Міллера, Г.Гейне, В.Шекспіра, над якими працював особливо багато ("Король Лір", "Ромео і Джульєтта", "Гамлет", "Макбет") інші всесвітньовідомі шедеври. У 1897 р. вийшла Кулішеві збірка перекладів "Позичена кобза". Залишив П.Куліш і переклади та переспіви з священних писань, здійснив переклад "Нового завіту".

Творчий доробок Панька Куліша, його титанічна діяльність в тяжких умовах царського деспотизму - помітне явище в нашій історії. Цілком слушно пише М.Олійник: І хай не все, далеко не все з того доробку влягається в прокрустове ложе нинішніх наших розмислів та критеріїв, — схилитися перед пам'яттю митця маємо доземно. Не шельмувати за гріхи і огріхи, не підтасовувати до власного, буває її вузьколобного розуміння, а саме вклонитися, вдарити козацьким чолом - за подвижницький труд, вічний пошук істини буття, за велику синовню любов до вітчизни".

XIX століття ще не могло дати нам державності, тобто того, без чого всі розмови про долю рідного краю залишалися лише благими побажаннями. А отже, Куліш кликав українців до важкої чорнової роботи, щоб підготувати ґрунт для власного визволення. В згаданому листі до української інтелігенції він пояснює, що "ми не малий нарід". Бо, навіть "зоставшись без церковного, політичного, воїнського і наукового переводництва", Україна живе та відроджується. Він закликає земляків зробити так, щоб "поламався усякий плуг, котрий не сам нарід-абориген собі викує". Але шлях війни та насильства для нього неприйнятний. Він вірить, що відродження почнеться зі звеличення рідного слова й освіти, бо це "сила невмируща", і ми "тією силою дійдемо колись до того зросту, який сама природа нам на роду написала".

Пізніше В'ячеслав Липинський пояснить тим, хто не хотів зрозуміти Куліша, що лише "зі стихійної, а не з літературної свідомості може вирости наша нація", бо не можна "додумуватись і дочитуватись до українства". "Україна — це життя, а не література, і українська літературна праця — це тільки засіб усвідомлення того життя, а не ціль, сама себе виставляюча". Саме цю істину підтвердив самовідданою працею для України Пантелеймон Куліш. Він сказав своєму народові пророчі слова правди. Він переконливо довів, що без єдності народу й національного проводу повноцінного національного тіла бути не може. Це як діалектика національного та загальнолюдського: останнє — це коріння, на якому ростуть стовбур і крона першого. Разом утворюється цілісний організм — дерево життя. І скрізь, де один орган не працює як слід або гине, дерево всихає.

От саме цим трагічним і болісним пошуком виходу з історичного глухокуття й стали творчість Шевченка й Куліша. Вони — два велети: Тарас витворив цілісний світ української стихії, де все живе, горить, вибухає, пульсує. Це світ органічної єдності нашого колективного свідомого та підсвідомого. Куліш же намагався навчити говорити українською мовою наш національний розум, але не сухою мовою логіки, а пристрасною "мовою серця".

Кроку, плавність, благородство й поетичність роман "Чорна рада" відзначив Микола Костомаров. Шляхетність, велика розмаїтість підтверджується хоча б чисельними, забутими зараз формами людського спілкування в Україні. В жодному з класичних творів не вжито стільки форм звертання однієї людини до іншої, як тут: пане, брате, козаче, братику, добродію, побратиме, друже, пане господарю, моя дружино (до чоловіка), пане гетьмане, паноченьку ти наш коханий, панове, дідусю, паниченьку, пишний мій пане, татусю, батьку мій рідний, пане ясновельможний, любий зятю, сину мій коханий, мої рідні братики – і це лише до чоловіків.

Численні прислів'я, приказки: "Або пан, або пропав", "Катюзі по заслугі", "По сій же мові, бувайте здорові" та багато інших.

— Використовується багато народних пісень: "Що ж ти милий, думаєш, гадаєш...", "В світлоньку входить...", "Ой коню, мій коню, заграй підо мною", "Любив мене. Мати, запорожець..." тощо.

Тарас Шевченко писав: "Спасибі тобі, Богу милий, друже мій великий, за твої дуже добрі подарунки і, особливе спасибі тобі за "Чорну раду". Я вже її двічі прочитав, прочитаю і третій раз, і все-таки не скажу більш нічого. Як спасибі. Добре, дуже добре ти зробив, що надрукував "Чорну раду по-нашому. Я її прочитав в "Руській бесіді", і там вона добра", але по-нашому лучче".

Належним чином оцінювали знання творчості Пантелеймона Куліша в українській літературній мові й інші літературознавці.

"Куліш – перша зірка в нашому письменстві, великий знавець народної мови, а притім добрий знавець язиків та літератур європейських народів" Івана Франко.

"Тепер починається третя хвиля вивчення і видання спадщини одно з найпродуктивніших будителів національної самосвідомості українців, послідовного, хоча й суперечливого, бо ж був на цій дорозі одним із перших, осмолювача національної і соціальної долі українського народу, розбудовника його мови і культури, палкого прихильника справедливих міжнаціональних взаємин, високої культури людського співжиття, гармонійної взаємодії цивілізації і природного середовища, моралі і технічного прогресу, національної самобутності і загальнолюдських гуманістичних цінностей".

Микола Жулинський.